

اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

محل برگزاری دانشکده شهید مفتاح همدان

۳۰ آبان ۱۳۹۲

ارزیان محیط زیست همدان

راهنمای علمی و مدیریتی در بهره برداری از ظرفیت مناطق بیابانی و کویری

معصومه هاشمی^۱

کارشناسی ارشد جغرافیا دانشگاه اصفهان

پریا قنبری

کارشناس ارشد مدیریت دانشگاه اصفهان

چکیده

مناطق خشک و کویری و بیابانی حدود یک سوم سطح خشکی های جهان را تشکیل می دهند و قسمت اعظم کشور ایران (حدود ۹۰ درصد) نیز در قلمرو مناطق خشک و بیابانی قرار دارد. وجود چنین وسعتی از نواحی خشک و کویری و بیابانی در سطح جهان و ایران، لزوم توجه به پتانسیل های این مناطق را ضروری می سازد. اما در ابتدای امر باید به این نکته توجه داشت که بین بیابان و کویر باید تفاوت قائل شد چرا که کویر یکی از چشم اندازهای فرمیک در ژئومورفولوژی ایران است و برخلاف نظر پاره ای که این واحد چشم اندازی راتیپی از چشم انداز بیابان تلقی کرده اند خود یک چشم انداز ژئومرفیک است. زیرا واژه بیابان یک مفهوم اقلیمی (بی آب) است حال آنکه کویر یک واژه ریخت شناسی است و هرگز به مفهوم عدم وجود آب نبوده بلکه بعضا محل تجمع هرز آبهاست و حتی باید به این نکته اشاره داشت که اگر آب در کویر وجود نداشته باشد حیات کویر که بیشتر تابعی از فرایند نمکزیایی است متوقف می شود (ثروتی ۱۳۸۱). بنابراین باید در ابتدا ظرفیت پهنه های وسیع اراضی بیابانی، اراضی در معرض بیابانزایی و اراضی محدوده تالاب های کویری ایران را بشناسیم و بتوانیم با نگاهی همه سونگر و فرابخشی که همان دیدگاه توسعه پایدار و آمایش سرزمین است، مدیریت کنیم. مدیریتی خردمندانه و علمی که تمام پتانسیل ها و فرصت ها را بتواند به فعلیت در آورده و تهدیدها و چالش هایی که این مناطق با آنها روبرو است را در برنامه ریزی ها در نظر گیرد در این پژوهش سعی شده ابتدا ویژگی های هر یک از مناطق کویری و بیابانی تفکیک شود و سپس با توجه به ویژگی های هر یک از آنها بتوانیم به صورت جداگانه برای هر یک از آنها برنامه ریزی صحیحی داشته باشیم و به بهره برداری از آنها بپردازیم.

واژگان کلیدی: بیابان، کویر، راهبرد

قسمت زیادی از کشور ما دارای بافت طبیعی بیابانی و کویری است که عامل اصلی محرومیت در این مناطق می باشد. دوری از مراکز بزرگ تجاری و صنعتی، بیکاری، خشکسالی و کمبود منابع آبی، ناامنی باعث بروز بسیاری مشکلات اجتماعی و رخداد ناهنجاری در اینگونه مناطق است اما امروزه توسعه علم و تکنولوژی نشان داده و می گوید که دیگر این مناطق کویری و نمکزارها، سرزمین های نفرین شده، شوم و غیرقابل بهره برداری نیستند، بلکه از

¹ Hashemi masoomeh86@yahoo.com